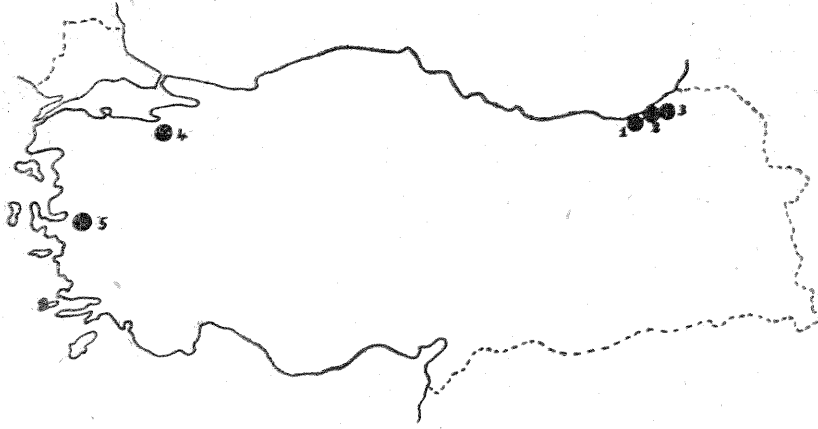

KÜÇÜK NALBUBUNLU YARASA (RHINOLOPHUS HIPPOSİDEROS) HAKKINDA

Doç. Dr. MELÂHAT ÇAĞLAR
İst. Üniv. Zooloji Enst.

Küçük nalburunlu yarasanın dünyadaki yayılış sahaları arasında ELLERMAN ve MORRISON-SCOTT da «Asia minor» dan da bahsedilmekle beraber Türkiye sınırları içinde bulunduğu dair bir kayda rastlanmamıştır. Bu tür son zamanlarda Anadolu'nun muhtelif yerlerinden toplanmıştır (Şekil 1).

Şekil: 1. Rhinolophus hipposideros'un Anadolu'da bulunduğu yerler:
1 — Rize, 2 — Sivrikale köyü, 3 — Lamgo köyü, 4 — Kirazhyayla,
5 — Kemalpaşa.

Rhinolophus hipposideros memleketimizde yaşayan 5 nalburunlu yarasa (*Rh. ferrumequinum*, *Rh. euryale*, *Rh. blasii*, *Rh. mehelyi*, *Rh. hipposideros*) türünün en küçüğüdür. Ergin hayvanda baş ve gövde uzunluğu 43-48 mm, kuyruk 25-28 mm, alt kol 42 mm kadardır. Diğer dört türden kolayca ayırt edilmesine yarayan en önemli karakterleri küçüklüğü ve burun eklentisinde sella'nın (yan-

dan bakılınca orta kısımdaki dikey uzantının) serbest kenarında yukarı ucun küt bir çıkıntı, aşağı ucun ise sivri ve çok daha uzun olmasıdır. Burun eklentisinin lanset kısmı (yukarı taraftaki yatay uzantı) dipten uca doğru tedricen daralır. Uçma derileri kısa, geniş, ince ve yumuşaktır; arka ayaklarda topuklara kadar varır. Tüyler sırt tarafta bej-kahverengi, karın tarafta açık gri-bej renkte olur. Muhtelif coğrafik bölgelerde de hafif nuans farkı gösterir.

1 1 2 3
Diş formülü — — — — = 32 dir. Üstçenede kesici diş ile birinci
2 1 3 3

premolar, altçenede de ilk iki premolar çok küçük olur. Diğer nalburunlu yarasalarda olduğu gibi bunlarda da sütdişleri yalnız embriyolarda teşekkül eder.

Erkeklerinde dölleme kabiliyeti sonbahardan ilkbahara kadar devam eder. Çiftleşme sonbaharda veya ilkbaharda olabilir. Birinci halde spermalar bütün kış boyunca, uyku halindeki dişinin genital kanallarında canlı kalırlar. Yumurtalar kış uykusu geçtikten sonra ovaryumlardan ayrılır ve ancak o zaman ovidukt içinde spermalar tarafından döllenebilirler. Hamilelik müddeti takriben 75 gündür. Dişiler senede bir defa (haziran ayında) olmak üzere bir tek yavru doğururlar. Doğumdan hemen sonra yavru ananın karın tüylerine tutunarak tırmanır ve göğüste yer alan bir çift emme papilinden birine asılır. Ana hayvan ilk zamanlarda gece uçuşlarına yavrusunu da beraber götürür. Yavru diğer nalburunlu türlerine nisbetle daha süratli büyür ve 20—30 gün içinde ergin hali alır.

Yaşama sahaları hem düzlükler, hem de dağlar (ağaç sınırının üstüne kadar) dır. Türkiyede tespit edildiği en yüksek yer 1505 m (Uludağ) dır. Toplu halde yaşarlar. Yaz kolonileri Anadoluda metruk evler, ahşap tavanlı camilerin çatıları ve susuz sarnıçlarda bulunmuştur. Kışı umumiyetle mağaralarda geçirirler. Buralarda küme halinde topluluk yapmaz, birbirinden mesafeli olarak, tavana değil de kaya çıkıntılarının altına asılırlar. Besinleri uçan böcekler, bilhassa gece kelekleri, sinekler ve sivrisineklerdir.

Umumî yayılış sahaları İngiltere, Fransa, İspanya, İsviçre, İtalya, Sardunya, Korsika, Malta, Almanya, Polonya, Macaristan, Rusya (Ukrayna'nın güneyi, Kafkasya), Rus Türkistanının güneyi, «Asia minor», İran, Kıbrıs, Arabistan, Fas, Sudan ve Eritre'dir.

Türkiyede şimdiye kadar Kemalpaşa * (İzmir vilâyeti), Rize**, Sivrikale köyü** (Pazar kazası), Lamgo köyü** (Pazar kazası) ve Kirazlıyaylada*** (Bursa vilâyeti) bulunmuştur.

LİTERATÜR

- BAUMANN, F. 1949: Die freilebenden Säugetiere der Schweiz. Bern.
- BOBRINSKIĬ, N., B. KUZNETZOV ve A. KUZYAKİN 1944: Mammals of USSR. Moskow.
- ELLERMAN, J. ve T. MORRISON-SCOTT 1951: Checklist of Palearctic and Indian Mammals 1758—1946. London.
- KÖNIG, C. 1958: Aeussere Merkmale zur Bestimmung der lebenden Fledermaeuse Europas. Säugetierkundl. Mitt. 7, 101—110. Stuttgart.

(*) Karabel reçine istihsal bölge şefliği tarafından 10.1.1960 da enstitümüze yollanmıştır. Kendilerine burada da tekrar teşekkür ederiz.

(**) İstanbul Zooloji Enstitüsünün 14.6.960 - 26.6.960 tarihindeki Karadeniz ekskursiyonunda toplanmıştır.

(***) İstanbul Zooloji Enstitüsünün 4.9.960 - 25.9.960 ekskursiyonunda bulunmuştur.